

Inserati se sprejemajo in velja
tristopna vrsta:

8 kr., če se tiska 1krat,
12 " " " " 2 "
15 " " " " 3 "

Pri večkratnem tiskanj se
cena primeroma zmanjša.

Rokopisi

ne vračajo, nefrankovana
pisma se ne sprejemajo.

Naročnino prejema opravištvu
(administracija) in ekspedicija na
Slovenem trgu h. št. 16.

SLOVENEČ

Političen list za slovenski narod.

Po pošti prejemati velja:

Za celo leto . . . 10 gl. -- kr
za pol leta . . . 5 " --
za četrt leta . . . 2 " 50 "

V administraciji velja:

Za celo leto . . . 8 gl. 40 h
za pol leta . . . 4 " 20 "
za četrt leta . . . 2 " 10 "

V Ljubljani na dom pošiljan
velja 60 kr. več na leto.

Vredništvo je v Rožnih ulicah
št. 25.

Izhaja po trikrat na teden in
sicer v torek, četrtek in soboto.

Zarad praznika izide prihodnja šte-
vilka „Slovenca“ v četrtek 9. januarija.

Novoletna premišljevanja.

Od hervaško-slovenske meje.

I.

To so bili lepi dnevi, krasni dnevi narod-
nega navdušenja v beli Ljubljani! Kolikim
zvestim sinovom je igralo srce radosti, da so
pozabili mnogobrojnih tug svojega naroda vsaj
za hip; menili so domači in tuji vsi bratje
naši: od Mure in Drave, od Zale in Soče, od
obali jadranskega morja pa do iztoka bistre
Save, od našega velikana Triglava tja do brat-
skega sivega Balkana — vsi so menili, vsi so
se čutili, kakor da narod slovenski že vživa
srečne dneve zlate svobode in narodnega bla-
gostanja. Da, i pri narodni svečanosti ni bilo
prilicno kaliti si veselja, odgrinjati sebi in
drugim še mnogih ran, ki skelijo še naš mili
rod. Srce naše se je radovalo takrat nad tem,
kar si je že pribojeval naš narod; vseh nam
kaže, da sinovi njegovi niso delovali zastoj.
Srce je pa tudi slehernemu šepetalo neumorno
in vstrajno delovati za prosveto in svobodo,
za sveto, pravično reč drage očetnjave. Na
delo tedaj, kliče nam novo leto, na delo
s ponovljenimi močmi!

Čitali smo, da je nedavno stopil rodoljub
dalmatinski, zastopnik dalmatinskih Slovanov
pred svetlega cara ter mu razložil in na srce
pokladal težnje in želje, ktere goji ljudstvo zbog
narodnih učilnih zavodov, narodnega urado-
vanja, glede pravic narodnega jezika v jav-
nem življenji. I car ga je milostno sprejel —
saj prevrat javnega življenja na jugu je oči-

viden. Na svetlega cesarja ozirajmo se zaupljivo
i mi Slovenci; tudi nam mora prevrat na jugu
novo življenje vdihniti. Mi nimamo ničesar pri-
čakovati od tistih ljudskih zastopnikov, kakor
se v večini šopirijo, ker naših pravih zastop-
nikov glas ne seže do velikanskih ušes. Naj
oni kujejo v teoriji še tako lepe paragrafe, v
praksi (dejansko) nam to nič ne pomaga, kakor
nam libera/na hinavščina zadnjega desetletja
„svobodne ére“ dosti jasno priča. Od tu nam
ni kaj pričakovati, mi sami moramo delovati
na vseh poljih in v vseh strokah, v potu svo-
jega obraza moramo delovati v cerkvi in šoli,
v vradu in rodovini.

Ako se ozremo na šolstvo v svoji slo-
venski domovini, kako žalostno je z njim v
narodnem obziru! Še tista mervica, ki
smo si jo bili pribojevali sosebno na Kranj-
skem, še tisto smo v nevarnosti izgubiti. Po-
nemčevanje in italijanizovanje se z besedami
taji, v djani se pa izvršuje, kar celo na Kranj-
skem zadnje naredbe gledé „edinozveličnega“
nemškega jezika dosti jasno spričujejo. Na
vsem svetu tacega pedagoškega nesmisla ne
nabijate, kakor pri slovenskih ljudskih
šolah. Zakaj se pri drugih narodih pozdravi
pameti ravna, samo nam se vsiljuje, za kar ne
maramo? Tisti učitelji in vzgojevalci, ki se vkljub
Damoklevemu meču potegujejo za zdravo od-
gojo v narodnem duhu, tisti so mnogim sa-
njavci, mnogo njih drugov veteranjakov se jim
posmehuje, ker jim veteranjstvo „nese“ in je
odpadništvo sploh nezmožno višjih nazorov. —
In srednje učilnice? Kako je s sloven-
skim jezikom, že vemo iz tega, kolikor velja
v ljudskih šolah. Koliko časa že vpijemo po
narodnih šolah, pa zastoj! Za narodni obsta-

nek so neogibno potrebni narodni učni zavodi;
Teoretično se je to že toliko- in tolikrat po
časnikih, društvih, peticijah, po deželnih zborih
dokazalo in naglašalo, da samo gluhi tega niso
slišali. Merodajni zastopniki slovenskega na-
roda, kaj naj bi storili, česar še niso? Skoro
bi rekli, ves parlamentarizem nam ne pomaga
nič — hiteti jim bo slednjič naravnost do cara,
kakor je storil poslanec dalmatinski.

Kako živahno gibanje bilo je še pred li-
beralno dobo med dijaštvom v narodnem ob-
ziru. In ravno izmed tistih so prišli naj boljši
delovalci v vse stanove med svoj rod nazaj.
In zdaj pri „splošnem napredku“ kak nazadek!
Kje je navdušenje za uzore, ki mladenčca po-
polnoma poživi, kje je narodna zavest? Vedno
poveljanje nemške kulture na eni in laške na
drugi strani pusi našo mladino mrzlo; slišati
mora vse, le o sebi, o svojem rodu in jeziku,
o Slovanstvu (ker kaj so drobtinice, ki se jej
podajajo?) nič. Poduk v naših srednjih šolah
je tudi bolj moritev duha; „deutsche Bildung“
pri nas ni nič drugega, kakor gojitev sklavič-
nega rodu. Le natorna čistost slovenskega ple-
mena reši iz tega poplava tropico mladenčev,
v dokaz, da se ideje zamoriti ne dajo.

Bog daj, da bi novo leto prineslo tudi
večjo živahnost v našo mladino, da bi si ona
ogrevala srca pri krasnih izdelkih slovenskega
uma! S svojo marljivostjo naj nadomesti to,
kar jej ni dano doseči v učilnicah po natorni
poti, v kterih se vzgoja. — In marsikteri mla-
deneč vstopi na vseučilišče z najboljšimi na-
dami, prva leta tli še narodni ogenj v njego-
vem srcu, dha nekoliko prosteje... a kolikor
toliko se ga prime tisti švabski duh, ki je za-
moril pri nas že toliko zlahtnega cvetja. Kako

Jezičnik.

XVI. leto. Spisal Jos. Marn v Ljubljani 1878.

Med ogromnim številom adres, voščil in
daril, s katerimi je meseca novembra prete-
klega leta slovenski narod obsipal očeta Blei-
weisa, nabajamo tudi starega znanca z novim
darom: „Jezičnik“ je svoje letošnje pridelke
posvetil jubileantu Bleiweisu. Po pravici je to
storil, saj so trije korenjaki, ki jih letos ob-
deluje „Jezičnik“, v naj tesnejši zvezi z Blei-
weisom in njegovimi „Novicami.“ Jaz se mo-
ram le čuditi g. Marnovi stanovitni delavnosti,
s katero je — ne gledé na tisuč drugih knjig,
časnikov in rokopisov — premetaval in pre-
gledoval gotovo več ko 20 tečajev „Novic“
in kakor čbela iz njih srkal vse, kar zadeva
njegov predmet. — I Kar se tiče prvega pi-
satelja v „Jez.“ 1878. l. — Mateja Ravni-
karja II. Poženčana, — moramo z Mar-
nom seči v pred „Noviško“ in sploh v pred-
časniško dobo našega slovstva. Mat. Ravnikar
II. (rojen 1802 v Poženku na Gorenjskem,
umrl 1864 kot župnik v Predosljih) kaže na-
men svojega slovenskega pisarjenja sam s

temi-le besedami: „N koger na sveti — Svoj
ga ne poznam; — Zato sim jel peti, — Čas
kratit si sam.“ — Zrno do zrna pogača: iz
pesniških poskušanj nam je vzrastel znamenit
pisatelj. Zraven pesmarjenja je nabiral R. —
spodbujen po družih — narodne slov. pesmi,
pobožne in kratkočasne. Občeval je s Slo-
šekom, St. Vrazom, Koritkom i. dr. — Ko je
bila slovstvu napočila nova doba po časni-
kih — najprej hrvaških — bil je med sode-
lavci teh listov tudi Poženčan. Prevajal je hr-
vaške (ilirske) narodne pesmi v slovenski jezik,
pisal pa tudi po ilirski. Vzbuja po ilirskih
pisateljih se je lotil prebirati grške in latinske
klasike in zajemal iz njih pojasnil slovanski
zgodovini. — Po „Novicah“ od leta l. 1843
naprej je pričel R. svoje novo vsestransko de-
lovanje. Vsestransko res; saj ni je bilo stvari,
da bi se je ne bil R. v „Nov.“ poprijel, če je
priložnost tako nanesla. Bil je pesnik, za silo
jezikoslovec in — ne prav srečen — zgo-
dovinar; bil je ves vnet za povzdigo slovenstva
in za slovansko vzajemnost. Pesmi mu močno
kazí gorensko požiranje končnic (apostrof) n.
pr. „Da angel' pojó“. „U tičjemu zbor“ „S

petjem slavčik služ' ime; — Z dei' Slavenci
naj slavé“. Vendar pa se kaže — pravi tudi
Marn — dokaj napredka v R-rjevih pesmih
l. 1857 bodisi v reči notranji, bodisi v vnanji
obliki. Zgodopisca ga je rodoljubje predaleč
zapeljevalo, da je videl za vsakim tujim grmom
slovanskega zajca (Kappadokia n. pr. mu je
Zapotočje, Inacus-junak, Amazonae-Omožene
etc.) — R. ni dal natisniti vsega, kar je bil
spisal; ostalo je marsikaj reči v manuskriptu.
Opisovanje M. Ravnikarja II. sklepa g. Marn
z resnično opazko: „Samouk in pesnik je imel
(R.) svoje muhe bodisi v jezikoslovji, bodisi v
povestnici.“ H koncu je dodal M. Poženčana
opisu ne še natisnjen njegov govor — „Iz-
obraženim mladenčem“, kateri obsega 12 strani.
Površne te črtice pa so le medel obris tiste
žive Poženčanove podobe, ki nam jo predstavlja
„Jezičnik.“ V tem je g. Marn sosebno mojster,
da nam zna toliko in take tvarine nabrati in
podati, da lahko natančno vemo in sami so-
dimo, kdo in kaj je bil ta pa ta pisatelj,
kaj in kako je pisal. Marn nam ne vsiljuje
svoje sodbe o svojih literarnih junakih; k
večemu tu pa tem kako primerne vodilo

vse drugače bi bilo, ko bi „alma mater“ v jugoslovanskem središču bila tudi dušna mati naših visokošolcev. Slovanska veda bode svobodnejši rod izgojila nego naduta, že daleko zabredla švabska. Jugoslovanska univerza bi nam dobro došla, ako bi že imeli uradovanje v narodnem jeziku. Ali bolje rečeno, narodnega uradovanja si ne bomo priučili na nemških vseučiliščih. — Pa kaj, me bo kdo pogledal, kaj ta sanja o narodnem uradovanju? In vendar pravim, da je zadnji čas tudi s tem začeti; škoda je vsacega leta, ki ga pri tem zgubimo.

Politični pregled.

Avstrijske dežele.

V Ljubljani 3. januarija.

Novega ministerstva z novim letom še nimamo, in ga še dalje ne bomo imeli, če smemo novinskim poročilom verjeti. Ministri bi pač že radi popustili svoje službe in so te dni neki zopet prosili poslovljenja, pa cesar neki želé, da naj še dalje poslujejo. Nekteri listi pa trdijo ravno nasprotno, in vradna „Bohemia“ piše, da bode pred državni zbor, ki se snide 20. t. m., stopilo že novo ministerstvo. Bomo videli.

Sprava Čehov in vstavovercev je glavni predmet najvažnejših listov dunajskih in čeških, odkar je „N. freie Presse“ za Božič sprožila potrebo in korist tacega porazumljenja. Češki listi povdarjajo, da taka sprava ni nemogoča, in da se bode prav lahko izvršila, če vstavoverci le dejansko začno izvrševati §. 19 temeljnih postav. Listi, kakor „Laib. Tagblatt“ z veliko radostjo trobijo med svet, da so Čehi postali že čisto družega mnjenja, kakoršnega so bili dozdej. Pa Čehi so preveč izurjeni politiki in so v zadnjih letih toliko bridkosti skusili, da jih sladke in priliznjene besede „N. fr. Presse“ ne bodo premotile. Oni so sicer pripravljeni k spravi, kakor so bili še vselej, tega pa gotovo ne bodo storili, da bi se brez-pogojno vклонili vstavovercem ter jim po tolikih neizgovinljivih napravilih veselje, da so po dvajstletnem uporuh Čehi vendar le vgnali in jih pripravili v državni zbor. Prepričani smo, da je sprava potrebna in da se bode konečno res tudi dognala, toda ne zaradi tega, ker jo Herbst želi, ki je nesloge na Češkem najbolj kriv, ampak ker jo želé v merodajnih krogih,

kjer še vedno odmevajo besede cesarjeve, da želé že skoraj mir videti med svojimi narodi.

V Bosni pričela se je s 1. t. m. avstrijska uprava. To priča, da so naši vojaki tudi v upravnem življenju ravno tako odločni in hitri kakor v vojski. Neka deputacija bosenska napotila se je zopet k cesarju prosit, da bi se jim Turkom odrajtani davki vsteli. — Novica, da je Avstrija s Turčijo zaradi Novipazarskega okraja sklenila posebno pogodbo, in da so naši vojaki v Dalmaciji že dobili povelje vzdigniti se proti Novemu pazaru, se ne potrdi.

Vnanje države.

Turčija je v čedalje večih stiskah. Poleg vnanjih sitnosti, nastale so tudi v Carigradu velike zadrege. Zaradi pomanjkanja prišlo je med ljudstvom vreti, in Bog vé, kaj se bode iz tega še skuhalo. Vlada skuša nevarnost odvrniti z zapiranjem veljavnih in sumljivih ljudi, pa to tako malo zda, da ji je angleška vlada napovedala prihod marmarskega brodovja angleškega pred Carigrad, če Turčija sama ni kos varovati angleških podložnikov. O Albaniji se je sprožila misel, osnovati iz nje samosvojno kneževino pod pokroviteljstvom italijanskim. Vlada laška je s tem neki zadovoljna, ker na ta način dobi priliko svoj nos vtakniti v vzhodne zadeve.

Francozje hočejo narodno skupščino in starašinstvo iz Versaillesa prenesti v Pariz, ker se jim razdraženosti pariškega ljudstva boje nič več ni treba bati.

Izvirni dopisi.

Iz Šent-Vida nad Ljubljano, 31. decembra. Naša čitalnica, ki je najstarejša med svojimi sesticami na deželi, imela je preteklo nedeljo svoj dvajseti redni občni zbor. Žarki Bleiweisove svečanosti, ki so obsevali in dobrodejno ogreli vse slovenske in slovanske pokrajine, so tudi Šent-Vidce ogreli in vneli za njihovo že komaj živečo čitalnico. Pristopilo je mnogo novih udov in občni zbor vršil se je prav živo in ognjevito. Po pravilnem glasovanju bil je enoglasno za predsednika izvoljen za čitalnico najbolj vneti mož g. Jernej Rožman, za podpredsednika naš občni spoštovani župan g. Jože Matjan, za tajnika pa g. Miroslav Tomec. Bog daj, da bi vnema in gorečnost za čitalnico med udi nikdar ne poje-

mala ali celo zaspala, da bi udje radi in z veseljem prebirali slovenske časnike in koristne knjige in si poleg poštenih veselic blažili um in srce.

Iz Št. Vida pri Zatični, 2. jan. Novega leta dan je bil pri nas dan velikega strahu in grozne nesreče. Zvečer ob devetih, ko je že marsikdo zazibal se v sladko spanje ter morebiti sanjal o sreči in blagosti ravno nastopivšega novega leta, se začuje grozni krik: ogenj, pomagajte! V plamenu se je zasvetil prostorni hlev tukajšnjega mesarja in krčmarja Klemenč ča, po domače Obelčana. Ker je pihal m.čan veter in je bil hlev pod vrhom ves natičen z mrvo, je ogenj naglo naraščal ter se prijemal dalje in dalje, da je v kratkem času gorelo pet gospodarskih poslopij: hlev, pod, kozolec in dve šupi. Iz vsih bližnjih vasi so prihiteli ljudje na pomoč, so trgali narazen goreče poslopja in polivali bližnje strehe. Vsled te vsestranske pomoči se je ognju zastavila pot naprej. Ko bi se bil vnel še bližnji pod sosedov, bi se bile prijele v plemenu hiše, ki tam kupoma stojé in morda bi bila vsa velika vas postala žrtva požrešnemu ognju. V nevarnosti je bila kaplanija, ravno nasproti gorečega hleva, na dalje tudi cerkev in farovška poslopja. Bog nas je obvaroval večje nesreče. Škode ima dotični gospodar nad 3000 gl. — Zavarovan je bil pri Peštanski zavarovalnici za kakih 1000 gl. Nesreče te so krivi hlapci, kateri so hodili v hlev navadno le s prosto gorečo svečo, dasiravno jim je gospodar vedno naročal, da naj si svetijo z laterno. Tudi pijanost enega izmed hlapcev je — kakor pravijo — k nesreči pripomogla. Usmiljeni ljudje bodo gospodarju, ki je obče priljubljen mož, pomagali, da si bode kmalo popravil in vredil svoje pohoštvo. Naš župan France Pajk se je pri groznem požaru skazal vseskozi pogumnega in skrbnega moža ter je do zadnjega modro vodil gasitev. Slava njemu in vsim, ki so pomagali, da se ogenj ni naprej razširil.

Od Soče 27. decembra. (Tabaje v ubeg; dopolnilno pojasnenje o razbojnikih, ki so hotli meseca septembra t. l. iz Vidma na Primorsko na plen priti, pa „začasne“ male finančne stražnice ob primorsko-italijanski meji). — V 141. listu lanskega „Slovenca“ sem Vam obljubil pojasniti ubeg glasovitega rogovileža Antona Tabaja,

opazko vplete v objektivne svoje razprave. Hvaležni morajo biti „Jezičniku“ ne samo mlajši gojitelji našega slovstva, temuč tudi starši rodoljubi, ki so Poženčana sicer poznali po branji „Novic“, pa ne imeli pred očmi celotne njegove podobe, kakoršno nam je narisal prof. Marn.

II. Drugi pisatelj, ki ga letošnji „Jezičnik“ opisuje, je slavnoznani Matija Vertovec (roj. v Šmarijah na Goriškem Ipavskem l. 1774; umrl kot fajm. v pokoji v Ipavskem Št. Vidu l. 1851). Prav zato menda, ker je Vertovec obče znan in slaven, je razprava o njem v „Jez.“ krajša, in to tem bolj, ker spisi Vertovčevi niso „membra disjecta“, kakor spisi navadnih časniških dopisnikov, in nam ni treba jih dolgo in daleč okoli iskati, saj jih imamo zbranih v 8 knjigah. Kdo ne pozna Vertovčeve „vinoreje“, „kmet. kemije“, „njegovega zvezdoslovja“, „shodnih ogovorov“, njegovih i. dr.? In vendar mora čitatelje mikati M. Vertovca opis v „Jez.“ iz tistega vzroka, kakor Poženčana opis. Vertovec je deloval popred praktično in ustmeno, pozneje

še le po „Novicah“ in dokladah njihovih pisemen. Namen mu je bil: biti vsem vse. Podajal je svojim faranom in Slovencem sploh dušno in telesno hrano, delal za vero in omiko. Dobro se še spominjam, kako je l. 1849 m. septembra (pri „Konjiču“ sedanji „Evropi“ v Trstu) navduševal mene in nekega mojega tovariša za slovenstvo. Videl sem častitljivega starčka tisti pot v prvo in v zadnje. Kedar koli slišim ali berem imé „Vertovec“, pride mi ta prizor v spomin. Zato mi tudi dobro dé, ko zde v „Jezičniku“ ogledujem duševno fotografijo njegovo.

III. Tretji literarni junak v „Jezičniku“ je nekdanji Tržaški prošt Mihael Verné — prebrisana, učena glava. (Rodil se je v Oreheku na Notranjskem l. 1797, umrl v Trstu 1871.) Začel je pisariti slovenski še le l. 1852 in je slovstveno delovanje njegovo tesno sklenjeno z „Novicami“ in dr. Bleiweisom. Jako mikavni so Vernetovi potopisi v „Nov.“, katerih je troje: Potovanje „po nekterih jugoslovenskih krajih“, „po Laškem“ in v „Sveto Deželo“. Nadaljeval in dovršil je Vertovčev,

„občno povestnico“ od sredoveka naprej; natisa tega važnega dela pa ni doživel. Tudi še marsikaj drugih zgodovinskih spisov imamo od njega, natisnjenih in nenatisnjenih. Prav rad je prestavljal Bossueta, Montesquieu-a, Chateaubriand-a (Atala); prevedel je tudi nekaj „Koran-a“ in „Eutropievo kratko rimsko zgodovino.“ Nektere rokopise njegove hrani „Matica“. — Kratki — 11 strani obsegajoči — opis M. Vernéta sklepa Marn z zanimivim, karakterističnim listom njegovim do dr. Bleiweis-a (od l. 1855). S tem bodi sklenjena tudi moja recenzija naj novejšega „Jezičnika“, ki je svojih starših bratov pravi brat in meni v tem zmislu ljubši od unih, ker mi obravnuje može, katerih spise sem poželjivo prebiral in studiral še volhke od tiska. Sladke spomine vzbuja v meni v tem oziru „Jezičnik.“ — Gosp. Marnu pa daj Bog zdravje, da bi nas tudi še v prihodnje razveseljeval in krepčal s svojimi slovstveno-zgodovinskimi hrano v vrlem „Učiteljskem Tovarišju“.

rojenega v zdaj pofurlančeni fari Moši,*) pol-drugo uro od Gorice, unstran Soče, ki je blizu srede železniške proge med Gorico in Korminom. Njegovi predstariši so bili Slovenci iz Štandreža pri Gorici, kjer je še mnogo družin istega priimka. Bil je zidar, mojster, v katerem poslu se je v Gorici in še posebno pri stavljanju vladnih poslopij in popravljanju vojašnic veliko zaslužka že več let dobival. To je ravno tisti „mojster-skaza“, podčegar nemarnim vodstvom se je l. 1872 pri pokritju strehe velike opekarnice v Bukovici ona strahovita nesreča zgodila, ki je vzela takoj dvema slovenskima zidarjema, očetoma neprevidenih družin, življenje, več drugih pa manj ali bolj nevarno ranila. Ker se je tista strašna nesreča, katero videti sem tudi jaz priliko ali prav za prav dolžnost imel, vsled neodpustljive nemarnosti omenjenega mojstra zgodila, je bil tedaj, zdaj v „pokoju“ v Vidmu bivajoči Tabaj na tri mesece zaporu obsojen, kakor tudi plačati neke zdravniške stroške zadetim družinam in zidarjem. Pa tudi tedaj že se mu je zapor olajšal, ker je sedel le po 14 dni v njem po 14 dni pa je smel zvonaj biti, ne vem zakaj, menda zato, da bi njegovo rokodelstvo (in sicer dvojno!) škode ne trpelo! Navadno je imel, če je le mogel, same laške zidarje od unstran meje pod svojim vodstvom, poštenih slovenskih ni maral, razun tedaj, ako ni bilo laških pri roki. Anton Tabaj, bivši lastnik zatrte „tipografia nazionale“, kjer se je letos zatrti lahonski demokratični list „il Goriziano“ tiskal, šteje blizu 50 let; supruga njegova živi še vedno mirno v Gorici. Ko je bil od meseca junija do pobega 15. t. m. v preiskovalnem zaporu v Gorici pr. sv. Antonu nasproti goriški čitalnici, mu je bil tudi zapor s tim polajšan, da je smela njegova supruga prav pogostoma k njemu zahajati, in še celo boljše hrano je smel od zvonaj dobivati!

Tako je imel brez posebno strogega nadzorstva priliko in čas, si kot stavbeni mojster zaporne ključavnice, — tako se sploh pripoveduje — natančno narisati in ponarediti ključ, kateri so bili v Vidmu skovani in po zvestem prijatelju v njegovo porabo poslani. V nenadzorovanem času, ko je bil na dvorišče na sprehod spuščen, jih je poskusil in glej izvrstno so bili ponarejeni. To se je godilo ravno okoli 4¹/₂ ure popoldne 15. decembra t. l., ko ni bila še ravno tema. Voz iz Vidma ga je v ta namen že tri dni v Gorici čakal, ter dobro v plašč zavil se pelje lepo po gosposki ulici proti mostu čez Sočo. Vreme za pobeg je posebno vgajalo, ker je snežilo; tu blizu mesta ga čaka druga zaprta kočija, s čilimi najbrzejimi konjiči, neki zmed najboljših, kar jih imajo Videmčani, tako da je bil že v eni uri čez mejo pri Bračanu. Še pred ko so stražniki zapazili prazen zapor in na vse strani telegrafovali, je bil Tabaj že v zavetju čez mejo. V Korminu so nekega mu podobnega človeka prijeli, ter menili da je Tabaj; dotični kondukteur ali spremljevalec železniškega vlaka pa, ko pride v Videm, najde Tabaja na kolodvoru ter ga osupnjen vpraša, kako da je on sim prišel, saj je ravno slišal na Korminski postaji, da so ga tam na begu zasačili!

Lehko si je misliti, da se je tisti dan Tabaj štel za najbolj srečnega pod solncem. To svoje veselje je neki tudi po telegrafu brž

drugi dan v pondeljek 16. t. m. ob 11. uri jutraj okr. glavarju goriškemu baronu Rechbachu, rojenemu Ljubljancu, naznanil, v kateri „depeši“ mu razodova svoje veselje, kako srečno jo je iz zapore neopažen popihal, in da se zdaj v Vidmu izvrstno in prav zdravega čuti; saj še ptica rajše pod milim nebom svobodno leta, kakor da je zaprta v zlati kletki itd. Še mnogo drugih reči, katere pa si ne upam še zdaj iz peresa na papir djati, se o tej zadevi govori.

Drugi dan po ubegu je dala sodnija vse zapahe in ključavnice z nova in drugačne narediti; se ve da prepozno, ko je bil ptiček že prost. *) Vradniki pri okrajni sodnji so menda brez izjeme Lah, ki tudi le v laškem jeziku vradujejo. Pač bi se morale po tolikih skušnjah merodajnim krogom že enkrat oči odpreti, kam meri vse lahonstvo, in Slovencem pravične biti! II spolnovanju 19 §. ni treba drugih sredstev, kakor imeti čut pravicoljubja pa nekaj eneržije, kakor se je to na Hrvaškem 1860—61 l. pri vpeljanju hrvaškega jezika v vrade in šole vršilo. Lah je in ostane Lah, bodi si kdor koli, deni ga kamor hočeš, saj govoré sploh, da njih težšče je zdaj v Rimu, akoravno imajo v Avstriji svoje pravice zagotovljene in jih tudi v dejanju uživajo, in jih celo še čez njihove narodne meje nad nami Slovenci krivično raztegujejo. Slovan mora biti trpin in rob povsod! —

V mesecu septembru t. l. sem Vam poročal o namerovanem napadu laških tolovajev v Primorje, kar so pozneje časniki dementovali (zanikali) kot za izmišljeno stvar. Zdaj sem pa jaz prav zagotovo iz pravega vira zvedel, da to ni bilo nikakor izmišljeno, ampak v resnici namerovano. Od 18. sept. do 22. t. m. so imele naše finančne straže ob meji ukaz od namestništva s podporo žendarmarije ob vsej meji noč in dan stražiti, in v ta namen so dobili puške. Eden teh čuvajev v finančne straže mi je sam te dni pravil, da je stal skozi 3 dni in 4 noči zaporedoma na tisti straži v družbi še 3 drugih finančnih čuvajev in 3 žendarmov. Laška vlada je neki sama — ker se jej zdaj še ne zdijo primorske hruške zréle, našemu tržaškemu namestništvu to pikantno zadevo priobčila, da nameravajo nekteri goriški, tržaški in istrski izseljenci iz Vidma v Primorje se zagnati, „putsch“, t. j. nepomenljiv poskus prekucije narediti, in pri tej priliki, če se bo dalo, pleniti. „To jest factum!“ — Da se pa to ni zgodilo, bil je vzrok ta, ker je bila uamera tolovajev naprej izdana, ker so naši oistro ob vsej meji stražili; največ pa se napad zato ni vršiti mogel, ker ga laška vlada ni imela še za priličnega, kajti s potuhodajanjem bi lahko nastal kmalo „cacus belli, vzrok vojski“. Zarad tega tedaj, da me prav uméte, ker so na Primorskem laške hruške še zadóle, **) je skrbela ista laška vlada sama, da se je omenjeni pa zares namerovani „putsch“ opustil. —

Da pa laška vlada sama ne misli pri sedanjih mejah ostati, in da smatra mejo ob

*) Da bi bili vidili, kako so se goriški „Tabajevci“ in Garibaldovci tiste dneve po begu povsod v pest amejali! Pač grenko za avstrijskega domoljuba! Govori se, da bi bil moral Tabaj naj manj 15 let vsled veleizdaje sedeti. Deset njegovih pajdašev sedi še v zaporu, pa kaj pomaga, ker je glavna nit preiskovanja zdaj unstran meje, odkoder bo še ložej skrivaj hujskati zamogel!

**) Zadól sad se imenuje na Primorskem tisti, ki ima pred zrelostjo posebno zoprn okus, takšen, da oboje čeljusti skup stisne.

Primorju le kot začasno, nam pričuje tudi to, da so vse finančne stražnice ob beneško-primorski meji le majhne lesene kolibe, brez vrednosti, med tim, ko so naše mitnice povsod laškim lesenim kočam nasprotistoječe lepe zidane stavbe. Take stražnice ob obeh straneh sem videl pri Višku blizu Palme, pri Bračanu onstran Kormina in nad Stupico v slov. Benečiji. Prašal sem tudi nekega laškega finančnega vradnika, zakaj nimajo tudi oni tako lepo zidanih mitnic ob meji kakor Avstrija, pa je odgovoril, kar sem že prej sam vedel, da zato neker sedanja meja proti Primorju ne vgaja Italiji, ampak jo morajo dalje čez juliške alpe raztegniti. Ravno to mi je pravil tudi neki avstrijski finančni služabnik. Tako vidi lehkó Avstrija in Slovenija, da Italija pričakuje le vgodne prilike vdariti v Primorje, brž ko bo h temu Bismark očitno ali skrivši miguil. In ta namen za italijanski napad pripravljati Primorje, ki ima pa dobre dve tretjini slovenskih prebivalcev, je naloga društva „Italia irredenta“, ki dela skrivaj po laških trgih, mestih in vsih krajih, kjer se razstega laški jezik. Zarad tega Avstrija in Slovenija pozor!

Domače novice.

V Ljubljani 3. januarja.

(Iz seje deželnega odbora dne 27. dec)

Posvetovalo in sklenilo se je o načelu, da se bodo od Kranjskih mater v Dunajski najdenišnici puščeni najdenčki na Kranjsko v rejo jemali; — dopisi deželnega šolskega sveta, da se na ljudski šoli v Črmošnjicah začasno v službo vzame učitelj z remuneracijo letnih 400 gold., na ljudski šoli v Kopanji učitelj z remuneracijo 384 gold. na leto, in v Žireh začasni učitelj s 369 gld. remuneracije na leto, in da se duhovnima gospodoma v Šturiji in v Trnji daje po 25 gold. remuneracije na mesec za časno opravljanje učiteljske službe, vzeli so na zanje; — zarad nastavljenja definitivnega učitelja na ljudski šoli v Šent-Janžu se deželnemu svetu odgovori, da naj se razpiše natečaj za to učiteljsko službo.

(Bizoviška čitalnica) ima svoj letni občni zbor 6. prosinca na svetih treh kraljev dan, in so udje povabljeni, da se ga mnogobrojno udeležé.

(Silvestrova veselica v ljubljanski čitalnici) je bila, kakor vsako leto, živahna, gorenji prostori polni do zadnjega kota udov in neudov, vzlasti ženskega spola je bilo veliko. V posameznih točkah programa se je odlikoval posebno moški in mešani zbor, pa tudi domači orkester, skoro vsaka točka je bila pohvaljena z živahnim ploskom. Čitalniški pevci pod vodstvom gosp. Valente so slednjič iz prijaznosti še dve zdaj posebno rezni navrgli. Gospod Kajzel je s svojim kratkim kupletom vzbudil veliko smeha in pripoznanja. Mikavna je bila tudi „loterija“, ki se je vršila po stari priljubljeni navadi žrebanja. Pogrešali smo le tacega govora z odra o polnoči, ko se leto prevrne, kakoršen je bil navadno vsako leto. Nadomestil ga je potem gosp. dr. Zarnik in vsa družba je trčila na veselo novo leto. Da pa s tem ni bila še končana veselica, je lahko dopovedati, ker je bilo veliko mladih nog med zbranimi; te so malo poskočile in tako plesaje pričele novo leto. Vse je bilo dobre volje in veselo, le škoda, da je drugi dan marsikoga glava bolela po slabem vinu.

(Duhovske premembe) Č. g. Ignacij Böhm stopi v vred oo. Lazaristov; č. g. Karl Jančigar je prezentiran za Koprivnik, č. g. Polaj pa pride za fajmoštra v Lipoglav.

*) Fara Moša (Mossa) je 5/4 ure od Gorice oddaljena. Po šematizmu šteje zdaj 1165 duš. Pred 100 leti so tamošnji prebivalci, ki so večidel „koloni“ — ali gosposki robovi, — govorili še slovenski, zdaj je žalibog le po bližnjih homeih še nekaj slovensko govorečih kmetov. Pis.—

Razne reči.

— Utonilo je 48 otrok v občini La Chavelle Mouche na Francoskem. Iz šole domu grede so se drsali na nekem bajerju. Na enkrat se led pod njimi vdere in od 52 šolarčkov utonejo vsi razun štirih, ki si niso upali na led.

— „Die Grossmacht der Jugend- und Volksliteratur.“ *) Na Dunaji začne 7. januarja 1879 izhajati mesečnik s tem naslovom. Izdajatelj in založnik mu je visokoč. gospod Engelbert Fischer, korar samostana v Klosterneuburgu, župnik v Neustiftu pri Dunaji. List bode vselej 1½ pole velik, cena na leto mu je 2 gl. 50 kr. Ta list bode obsegal neodvisne, strogo objektivne recenzije o knjigah pisanih v nemškem, francoskem, angleškem, italijanskem, slovenskem, českem, slovaškem in ogerskem jeziku; kadar pa se oglašé naprošeni sodelovalci, recenzirala se bodo i dela v španjskem, polskem, hrvatskem in srbskem jeziku pisana. Program tega časopisa obsega celo področje literature v zabavo in koristni poduk otrok, mladine in odraslih vseh stanov in vseh vér. V tem časopisu bodo se razpravljala i najboljša učna sredstva za odgojo in poduk v družini, v šoli, v zavodih itd. Dalje bode prinašal ta časopis tudi izvirne sestavke, ki bodo govorili o vprašanjih in interesih imenovane literature; potlej životopise in karakteristike mož, ki pišejo za mladino in ljudstvo, životopise umetelnikov, pedagogov in muzikov, prijateljev mladine in ljudstva itd. To podvzetje je eminentno patrijotično in ni ga bilo dozdej lista te vrste. Izdajatelju se je tudi posrečilo, pridobiti za sodelovanje celo vrsto odličnih pisateljev in pedagogov, in on sam in njegovi sodelovalci se bodo trudili, da svojo nalogo dobro izvrše. Naj bi torej obilni naročniki dali temu podvzetju solidno, spoštovanja vredno podlago. Pisma naj se pošiljajo pod naslovom: Engelbert Fischer, Chorherr und Pfarrer in Neustift am Walde bei Wien; naročnina se plačuje direktno njemu, ali pa tudi pri knjigotržcih in poštinih uradih.

— Kamniška narodna čitalnica napravi v nedeljo, dne 5. januarja, veselico z igro „brati ne zna“ in s plesom. Začetek ob 7½ uri zvečer. Vljudo se vabijo vsi čast. gg. udje k obilnej vdeležbi, ter naj blagovolé tudi sposobne neude seboj pripeljati. Opomba: Precej po igri bode tudi občni zbor za čitalniške ude, ktere ga naj se obilno vdeležiti blagovolé vsi čast. gg. družniki. Program: Nagovor g. prvosednika, poročilo blagajnikovo in tajnikovo, nasveti posameznih udov, volitev novega odbora.

— Pogorelo je v soboto zvečer na Breznici na Gorenjskem posestvo Zupanovo, po domače Dovarjevo.

Eksekutivne dražbe.

7. januarja: 3. Dehantič iz Cirkelj, v Krškem 3. Mlakar iz Kranja, 3. Pilen iz Velesovega v Kranju. 3. Arhar z Dolenjega Brda v Loki. 3. Kolman iz Zlatne, 2. Pogačar iz Zgoš, v Radolici. 3. Bajuk iz Metlike, 2. Kozian iz Zelenbeja, 2. Kralj iz Kapliš, 3. Kostele iz Kermatine, vsi v Metliki. 2. Kastele iz Dobropolja, 2. Šajn in Tomšič iz Knežaka, 2. Smrdu s Prema, vsi v Bistrici. 2. Ječič iz Ustja, 2. Žgur iz Budanj, v Vipavi. 2. Bejuss iz Jesenice, 2. Pangermiš v Kostanjevici. 2. Kotnik iz Čepelj, v Mokronogu. 1. Furlan z Verda, 1. Marušič na Vrhniki. 3. Vilar iz Podoba, 3. Škerl iz Krške, oba v Ložu.

Umrli so:

Od 28 do 31. decembra: Matija Gnezda, železn. del. 38 l., povožen od mašine. Neža Knez, kuharica 68 l., v sled slabosti. Jožef Mohar kuh. o. za kašljem. Marija Mikuš, h. 18 l., za jetiko. Ludvik Breškvar, gostil. o. 3. l., za vnetico vratu.

*) Prosimo večkrat kaj z Dunaja. Pristržne pozdrave in srečno novo leto. Vrečn

Vabilo k naročevanju „SLOVENCA“.

„Slovenec“ velja kakor dozdej:

Za Ljubljano:

Na dom pošiljan za celo leto	9 gl. — kr.;
„ „ „ „ pol leta	4 „ 50 „
„ „ „ „ četrt leta	2 „ 30 „
„ „ „ „ en mesec	80 „

V administraciji sprejeman:

Za celo leto	8 gl. 40 kr.;
„ pol leta	4 „ 20 „
„ četrt leta	2 „ 10 „
„ en mesec	— „ 70 „
posamezne številke	— „ 7 „

Po pošti:

Za celo leto	10 gl. — kr.;
„ pol leta	5 „ — „
„ četrt leta	2 „ 50 „
„ en mesec	— „ 90 „
posamezne številke	— „ 8 „

Za bogoslovce, dijake in učitelje:

Za celo leto	6 gl. — kr.;
„ pol leta	3 „ — „
„ četrt leta	1 „ 50 „

List pošljemo vsem dosedanjim naročnikom Kdor se ne misli naročiti, naj ga pošlje nazaj, ker ga sicer smatramo kot naročnika. Tudi prosimo tiste gospode, ki naročnine še niso poravnali, da bi to storili prej ko mogoče, da tudi mi poravnamo račun v tiskarni.

Naročnina se pošilja najceneje po poštinih nakaznicah (Postanweisungen)

opravištvu.

Stari trg, hiš. št. 16.

Vse častite in spoštovane naročnike in prejemnike „Slovenca“ opozorujemo na vsakoletni opomin: „Kdor ne misli naročnik biti ter „Slovenca“ sprejemati, naj nam list nazaj pošlje.“ Vsled tega opomina, smatramo prejemnika „Slovenca“ za naročnika, če poslanega lista ni vrnil. Imeli smo to za svojo dolžnost in se nismo upali pošiljati vstavljati ter prejemnikom toliko nezaupnosti kazati. Nasprotno postopanje se nam je zdelo toliko bolj neopravičeno, ker opomin ni mogel nikomur neznan biti; naročnikom je došel ne le enkrat, tudi ne na leto samo enkrat, ampak donasalo in ponavljalo ga je skoraj vsako vabilo na novo naročbo. Naj bi bili list mi svojevoljno ustavili, koliko očitanja bi bilo. In tudi po pravici. Ta opomin ni od nas vsiljena pogodba, ampak takoj prvo leto je to zahtevalo mnogo naročnikov. „Pošiljajte mi „Slovenca“ redno, če tudi kdaj pozabim prvi dan naročnino, poslati, bom že plačal.“ „Imejte me zaročnika dokler list sprejemljem, plača bo sledila, če tudi kdaj malo pozneje. Ne bodite tako sitni, kakor judovski časnikarji, da bi list koj ustavili, če prvi teden naročnine ni. Če list sprejemljem ga bom tudi plačal. itd.“ Takih in enskih izjav je bilo mnogo in prezirati jih skoraj nismo mogli. Mnogo naročnikov je tudi res dve in triletno naročnino s hveležnostjo poslalo, da smo jih čakali. Večidel so ostali še dalje naročniki, nekteri pa potem tudi odstopili. Tako ravnanje je pošteno. Kar nas tiče, počakamo radi, saj nam denar vselej prav pride; vemo pa tudi, da mnogo vzrokov sprotu plačo naročnine lahko ovira.

Kdor ne misli več naročnik biti in „Slovenca“ ne dalje prejemati, nam naj po opominu list nazaj pošlje. Saj je to vendar mali trud ter ne stane nobenega solda, zadostujejo le črke: „Nazaj ali „retour“, kar smemo od prejemnikov lista po opominu in kršanski vljudnosti vendar zahtevati. Ali mar ne!

Pač si želimo mnogo naročnikov, ker „Slovenec“ nima nobene druge podpore, a ne vsilujemo ga vendar nikomur, kar se vé da, tudi ne

moremo. Zarad ravnanja po opominu in zaupanja do prejemnikov pa saj ne zasluži niti opravištvu in vredništvu graje, niti list škode.

Z odličnim spoštovanjem

Opravištvu in vredništvu „Slovenca“.

Vabilo na naročbo.

Na Dunaji izhajajoč časnik

„Christlich-pädagogische Blätter“

prične svoj drugi tečaj. Da je bil časnik potreben, kaže veliko število naročnikov, ki se jih je že v prvem letu oglasilo, in da vredništvu hodi po pravi poti, kažejo mu mnoga priznanja od merodajnih krogov. Število sodelavcev in dopisnikov se vedno množi.

Vredništvu se ni vstrašilo ne truda, ne žrtve, da svojo nalogo izpolni. Nizka cena (2 goldinarja za celo leto) in obširnost časnika (skoro 500 tiskanih strani na veliki osmerki) priča dovolj, da nam je le za sveto reč krščanske šole in otroče odgoje. Ni ga enakega časnika, ki bi toliko berila podajal za tako nizko ceno.

Zato misli vredništvu, da ima pravico, da vabi na naročbo vse one, ki se bavijo s šolo in otroško odgojo. Če bodo sovražniki krščanske šole videli, da smo složni, primorani bodo, spoštovati nas, in več ko bo naročnikov, večji bo naš vpliv, več bo tudi sodelavcev in dopisnikov.

Neš časnik donasla strokovnjaške članke v pedagogiki, vse šolske novice, in tiste postavbe in ukaze, ki se tčejo šolstva. Govori se tudi o literaturi; šolske postavbe so se začele posebej tiskati; omenjamo tudi vselej nove spise za mladino, govorimo o takih spisih v obče, izrekamo svojo sodbo o njih, in jih alfabetično v pregled vkup sestavljamo.

Oi vsake take knjige prinesemo naslov, založnika, ceno, kratek zadržaj in pristavimo za koliko stare otroke da je knjiga pripravna. Delimo vse spise za mladino v tri vrste: 1) za otroke do 10. leta, 2) do 14. leta, 3) za odrasčeno mladino. V pregled postavljamo samo take spise, ki jih spoznamo za priporoče vredne, slabi so s tem krizirani, da o njih molčimo.

Tudi donasamo kateheze.

Ker je nova šola toliko pomanjkljiva, zato je naš list tem bolj potreben, da te napake pred vsem svetom razkrije, da se nebo moglo pozneje kdaj reči, da duhovščina ni spolnila svoje dolžnosti.

To je obče katoliška stvar.

Zato prosimo, da bi nas vsi tisti, ki so za krščansko, versko šolo, podpirali z naročnino, s peresom in priporočevanjem. Bog bo naše delo blagoslovil.

Naročuje se najbolje s pošno nakaznico (2 gl. za celo leto) pri vredništvu (Wien I. Steindlgasse 6.)

Gostilna pri „Maliču.“

Zahvalujoč se za zaupanje, ki sem ga vžival kot gostilničar pri „Slovenca“, prosim p. n. občinstvo, naj mi to zaupanje ohrani tudi sedaj, ko sem prevzel gostilno pri „Maliču“ (Hotel Stadt Wien), in obljubujem priljudno postrežbo, dobro hrano in pijačo. — Ob petkih se pri meni kuhajo tudi dobre in okusne postne jedi.

P. n. zuna jne goste opozorujem, da se v moji gostilni doboda tudi lepe sobe in po ceni.

V Ljubljani prosinca 1879.

Janez Hafner, gostilničar pri „Maliču.“

Telegrafične denarne cene 3. januarja.

Papirna renta 61 95 — Srebrna renta 62 20 — Zlata renta 73 85 — 1860letno državno posojilo 113 80 Bankine akcije 781 — Kreditne akcije 221.10 — London 117.05 — Srebro 100 10. — Ces. kr. cekini 5 59. — 20 frankov 9.35.